

JAARVERSLAG 2024

NATUURVERENIGING KNNV

Utrecht, juni 2025

Colofon:

Eindredactie: Bart Heijne & Theo Briggeman

Foto voorzijde: Visdief, fotograaf: Tom van Wanum

Bureau KNNV Natuurvereniging

Postbus 3103700 AH Zeist

E-mail: bureau@knnv.nl

Telefoon: 06-83 50 46 11

Website: www.knnv.nl

Secretaris: Ron van der Plas

E-mail: secretaris@knnv.nl

Bijdragen

Egbert Baars, Volkert Bakker, Paul Bergmans, Sharida Bhageloe, Wytze Boersma, Brenda Bolt, Rico Bongaarts, Fons Bongers, Petra Budde, Wietje Daams, Kees Dekker, Guus Dekkers, Jeanette den Herder, Angela Dezijn, Aafje Dijkhuizen, Cor Eenkema, Sjef Ernes, Yolande Holthuijzen, Marion Leenen, Huub Löffler, Jan Nillesen, Cor Nonhof, Karin Otermann, Harry Rijken, Evert Ruiter, Hein W.J. Ruiter, Evelien Schermer, Niek Thijssen, Marie-Cécile van de Wiel, Arie van den Bremer, Stan van der Laan, Maud van der Veen, Anton van Haperen, Petra van Nes—de Man, Marijke van Noort, Evita van Stralendorff, Candida van Wirdum, Henk Wiggers, Cor Wouda

Foto's

KNNV afdeling Amsterdam, Ludy Aarts, Guy Akkermans, Sharida Bhageloe, Stella Bos, KNNV afdeling Natuurlijk Delfland, Frans Duijm, Douwe Greydanus, Bart Heijne, Karin Otermann, David Scarse, Cora Sens / De Salon Fotografen Collectief, Arie van den Bremer, Anton van Haperen, Tineke Hirschler, Rijnmond, Yvonne van Scheppingen, Henk van Woerden, Sjaak Weijers, Cor Wouda

Inhoud

Inleiding.....	5
Landelijke organisatie	5
Een nieuwe naam	5
Nieuwe Beleidscyclus	5
Samenstelling Landelijk Bestuur	5
Beleidsplan 2024-2028.....	5
Landelijk Bureau	5
Week van de Biodiversiteit	6
Inspiratie- en regiodagen	6
Flora Festival	6
Opheffen van de afdeling Zoetermeer	6
Landelijke Nieuwsbrieven	6
Natura	6
Ledenaantallen.....	6
Projecten	7
Landelijke werkgroepen en commissies	7
Algemene Kampcommissie (AKC)	7
Algemene Reiscommissie (ARC)	8
Kampeergroep.....	8
Moeraswerkgroep	8
Tweedehandsboeken	9
Werkgroep Gierzwaluwen in oprichting	9
Werkgroep Europese Orchideeën	9
Landelijke Insectenwerkgroep	10
Natuurbeleving	10
Gezamenlijke excursies van IVN en KNNV	10
Spetterdag.....	11
Wandelgroep.....	11
Bijzondere waarnemingen	11
Foto-excursies	12
Heel veel excursies	12
Biodiversiteit	13
Jubilea	13
Struinen	14
Natuurstudie	14
Inventarisaties voor terreinbeheerders	14
Onderzoeken door samenwerkende werkgroepen in een gebied.....	15
1000-soorten dagen en meer.....	17
Inventarisaties voor soortorganisaties.....	17

Pluisavonden	18
Land van Ons	19
TAXON Foundation	19
Ecologisch groenbeheer	19
Pothoofdplanten	19
Platanenonderzoek	20
Natuurbescherming	20
Bomenkap en kort geding	21
Bescherming van vogels	21
Evenementen en recreatiedruk	22
Natuurbescherming en samenwerking	22
Overleg en inspraak.....	22
Overleg en een wandeling.....	22
Protest en inspraak	23
Natuurbeheer.....	23
Amfibieënbeheer	23
Beheer en bescherming van strandbroeders	23
Weidevogelbescherming.....	24
Onderhoudswerk.....	24
Advies en beheer.....	25
Onderhoud en beheer van een natuurterrein in eigendom	25
Educatie	25
Mini-cursussen.	25
Stagiaires	26
Boomwandelingen	26
Week van de Biodiversiteit	26
Natuur Café	27
Excursie - estafettes	27
Natuurdagen	27
Bioblitz.....	27
De organisatie van KNNV Natuurvereniging in 2024	28

Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag 2024. Het bestuur heeft de intentie een nieuw format voor het jaarverslag te gaan doorvoeren waardoor de leesbaarheid en kwaliteit wordt verbeterd. We zijn daar met de versie van 2023 mee begonnen. Het voorliggende jaarverslag vormt een tweede stap in het verbeteringsproces. In dit jaarverslag zijn de thema's natuurbeleving, natuurbeheer en educatie toegevoegd. Tegelijkertijd hebben we de omvang van het verslag in omvang teruggebracht en meer grafische weergaves en foto's toegevoegd. We hopen in 2026 een definitief format te hebben ontwikkeld. We hebben ervoor gekozen om geen lange opsommingen van activiteiten van alle afdelingen meer op te nemen. De afdelingen is gevraagd om alleen op de genoemde thema's bijdragen te leveren. De ingezonden teksten zijn bewerkt tot voor dit doel te gebruiken teksten. Uiteindelijk streven we er voor de komende jaren naar om in 2026 alleen de kersen op de taart in de schijnwerpers te zetten. Speciale dank gaat uit naar Bart Heijne, die samen met Theo Briggeman, de eindredactie van het jaarverslag 2024 op zich heeft genomen.

Landelijke organisatie

Een nieuwe naam

Eind 2023 passeerden de vernieuwde statuten van de landelijke organisatie de notaris. Daarmee is bepaald dat onze naam voortaan KNNV Natuurvereniging of Natuurvereniging KNNV zal luiden. Het onderschrift in ons logo "vereniging voor veldbiologie" is vervallen. Een vernieuwd logo is in 2024 vormgegeven en heeft

geleid tot vernieuwde huisstijl. Deze nieuwe huisstijl wordt stap voor stap doorgevoerd. In 2024 zijn de eerste uitingen daarvan zichtbaar geworden zoals nieuw standaarden voor brieven, notities, enveloppen, nieuwe T Shirts en banners. De nieuwe statuten hebben het ook mogelijk gemaakt om de landelijke vergaderingen van Vertegenwoordigende Vergadering (VV) en Beleidsraad in digitale of hybride vorm te houden. Veel afdelingen hebben in 2024 hun nieuwe naam statutair vastgelegd en hun eigen huisstijl daaraan aangepast.

Nieuwe Beleidscyclus

De VV heeft in 2024 besloten een vernieuwde beleidscyclus in te voeren, die beter aansluit bij de praktijk van alle dag. In januari zal de VV voortaan de begroting en het jaarplan van het nieuwe jaar behandelen, terwijl in juni de jaarrekening en het jaarverslag van het voorgaande jaar wordt vastgesteld. De Beleidsraad zal in de maanden mei en november bijeenkomen. Beide gremia zullen in zowel fysieke als digitale vorm kunnen vergaderen.

Tot slot werd afgesproken voortaan in januari een nieuwjaarsreceptie te organiseren waarbij een aansprekende lezing zal worden georganiseerd. In januari 2025 is daarmee voor het eerst geëxperimenteerd.

Samenstelling Landelijk Bestuur

Gerard Nijssen trad wegens drukke werkzaamheden tussentijds terug uit het Landelijk Bestuur. In het verslagjaar werd (nog) niet voorzien in zijn opvolging.

Beleidsplan 2024-2028

Het Beleidsplan 2024-2028 werd op 20 april 2024 door de VV besproken en gefiatteerd. In het Beleidsplan werden zes prioriteiten benoemd, te weten:

1. Vergroten van het aantal en de kwaliteit van onderzoeken en het beschermen van de biodiversiteit.
2. Versterking organisatie en interne samenwerking.
3. Aantrekken externe financiering.
4. Vergroten bekendheid en relevantie.
5. Vergroten aantal leden en participatie.
6. Versterken externe samenwerking.

Het Beleidsplan wordt jaarlijks in de vorm van jaarplannen nader uitgewerkt. Daarmee ontstaat een beleidscyclus die enerzijds tot het verwezenlijking van de afgesproken doelen moet leiden en anderzijds de vereiste flexibiliteit kent om tijdig op nieuwe ontwikkelingen te kunnen inspelen. Het Jaarplan 2024 en de jaarrekening 2023 werden door de VV vastgesteld.

Landelijk Bureau

De drie parttime medewerkers van het landelijk Bureau hebben inmiddels hun plek in de organisatie gevonden. Zij hebben hun taken vol verve en met gedegen kennis vervuld. Zij staan de afdelingen met raad en daad bij en participeren in velerlei overlegvormen met een grote verscheidenheid aan stakeholders en partnerorganisaties. In januari werd een ingrijpende mailmigratie voltooid, waardoor het sterk verouderde mailsysteem van de Landelijke Organisatie en de afdelingen flink is vernieuwd.

Week van de Biodiversiteit

De week van de biodiversiteit vond ditmaal plaats van 20 t/m 27 mei 2024. Door de afdelingen en de werkgroepen werden 100 activiteiten georganiseerd, waaronder veel excursies, openbare inventarisaties, lezingen, cursussen en andere evenementen. Landelijk merkten we dat het nieuwe logo en de naam van de week zelf ervoor heeft gezorgd dat allerlei organisaties spontaan aanboden om onze activiteiten te delen met hun achterban.

Op 24 mei werd door de KNNV afd. Hollandse Delta en Eneco een symposium over biodiversiteit georganiseerd. Het evenement was zeer geslaagd en druk bezocht.

Ook de online campagne deed het goed met 496.221 views en 232.272 clicks naar de website. Biodiversiteit is al met al goed onder de aandacht gebracht.

Inspiratie- en regiodagen

In het verslagjaar werd een regiodag georganiseerd waarop het landelijk bureau, landelijk bestuur en de betrokken afdelingsbesturen een hele dag kennis en informatie uit hebben gewisseld over organisatorische vraagstukken, ontwikkelingen binnen de afdelingen en beleidsvraagstukken waar de afdelingen en de landelijke KNNV mee worden geconfronteerd. Ook werden er scholingen voor webmasters en ledenadministrateurs verzorgd.

Met de besturen werd uitgebreid gesproken over het Actieplan Kleine Afdelingen. In dat verband bracht het landelijk bestuur een werkbezoek aan de Zeeuwse afdelingen. Regiodagen zijn ook bedoeld om de betrokken afdelingen nader met elkaar te laten kennismaken. De dagen blijken in een grote behoefte te voorzien.

Samen met Vogelbescherming en Sovon werd de eerste inspiratiedag voor vogelwerkgroepen georganiseerd. Ook deze dag was bedoeld om enerzijds de genoemde werkgroepen met elkaars werk te laten kennismaken en anderzijds voorlichting te geven over de wijze waarop werkgroepen natuuronderzoeken op een verantwoorde wijze kunnen vormgeven. Twee vogelwerkgroepen vertelde over het werk van hun werkgroep. Ook deze dag was bijzonder succesvol. In de komende jaren zullen soortelijke dagen worden georganiseerd voor deze en andere soorten werkgroepen.

Flora Festival

Samen met Floron organiseerden we als vanouds het Flora Festival in Nijmegen, dat tal van inspirerende lezingen op het

programma had staan. De dag was volledig uitverkocht. Velen volgden de dag ook online.

Opheffen van de afdeling Zoetermeer

Aan het eind van 2024 besloot de ALV van de afdeling Zoetermeer tot opheffing van deze afdeling. De afdeling is per 1 januari 2025 opgegaan in de afdeling Den Haag. Daarmee telt de KNNV nog 45 afdelingen, verspreid over bijna alle provincies. Alleen de provincie Limburg kent geen KNNV – afdeling.

Landelijke Nieuwsbrieven

De landelijke nieuwsbrief wordt vrijwel elke maand aan leden en niet leden verstuurd. Aan alle besturen van de afdelingen en andere geledingen wordt een Besturennieuwsbrief toegestuurd. Vanaf 2025 streeft het landelijk bestuur ernaar deze nieuwsbrief maandelijks te versturen.

Natura

Het bestuur benoemde aan het eind van het jaar Michiel Bussink als de nieuwe hoofdredacteur van ons kwartaaltijdschrift Natura. Hij volgde Koen Moons op. Het bestuur heeft de ambitie uitgesproken om Natura tot een toonaangevend tijdschrift op het gebied van natuur en landschap uit te laten groeien. Het blad wordt zowel voor leden als niet leden gemaakt en thema-gedreven opgezet.

Ledenaantallen

31-12-2023	8283
01-01-2024	7925
31-12-2024	8361
01-01-2025	8117

Over het jaar 2024 werd een bruto ledenwinst van 436 leden geboekt. Netto kwam dit aantal per 1 januari 2025 op 192 leden uit. Het jaarplan 2024 kende als doelstelling een ledenwinst van 250 netto.

Projecten

In het verslagjaar zijn een drietal projecten tot stand gekomen die van wezenlijke invloed op de werkwijze en financiering van de Natuurvereniging KNNV zullen zijn.

Een excursie in de Julische Alpen in Slovenië georganiseerd door de Algemene Kampcommissie

1. Per 1 juli is de Natuurvereniging KNNV partner geworden van Groene Bondgenoten, een landelijk samenwerkingsverband van Vogelbescherming, IVN, Landschappen NL, SoortenNL en de Natuur- en Milieu-federaties. De samenwerkende organisaties richten zich met name op de Basiskwaliteit Natuur en de invoering van de Omgevingswet. Voor de Natuurvereniging KNNV leidt dit tot een prominentere plek

in de landelijke natuurbescherming en bracht het een stuk extra financiering met zich mee.

2. Met de NJN is een tweejarig project overeengekomen met als doel jongeren te bewegen

naar buiten te gaan en kennis te maken met natuur en landschap. Het project zal haar hoogtepunt hebben in 2026, het jaar waarin de Natuurvereniging KNNV haar 125-jarig bestaan zal vieren. Het project kan worden gefinancierd door bijdragen van de NJN, het Cultuurfonds, Partners for Innovation en de KNNV zelf.

3. Met energiebedrijf Eneco zijn verkennende gesprekken gevoerd over een samenwerking op het bereiken van biodiversiteitswinst. Eneco

beoogt bij elk nieuw opgeleverd duurzaamheidsproject 10 % biodiversiteitswinst te garanderen. De afdelingen van de Natuurvereniging KNNV zullen na de oplevering van deze projecten via natuuronderzoeken nagaan of die winst inderdaad wordt gerealiseerd danwel wat er nog nodig is om die winst te realiseren. De onderzoeken zullen door Eneco worden gefinancierd. Het project leidt daarmee tot extra inkomsten voor de KNNV.

Landelijke werkgroepen en commissies

Algemene Kampcommissie (AKC)

Het aantal deelnemers aan de kampeervakanties ten opzichte van 2023 (600 deelnemers) is in 2024 licht gedaald. Echter het enthousiasme om deel te nemen is er niet minder om. We zien dan ook een opleving bij vele KNNV'ers om de kampeervakanties onder de aandacht te brengen, niet alleen voor leden van de KNNV, maar ook daarbuiten. Met de naamswijziging die is doorgevoerd bij de KNNV zal ook de AKC vanaf 2025 de nadruk leggen op natuurbeleving. Hoewel de AKC natuurlijk altijd tijdens de kampeervakanties het delen van kennis centraal heeft gesteld, wordt nu zowel binnen de KNNV als ook daarbuiten duidelijk gemaakt dat alles wat bloeit, groeit, vliegt of zwemt onze belangstelling heeft. Wij richten ons meer op het digitaal vastleggen van gegevens, zodat natuurliefhebbers inzicht krijgen van onze activiteiten via de digitale verspreiding van de gegevens. Wij hopen daarmee een veel groter deel van de natuurliefhebbers te bereiken en meer deelnemers aan te trekken

voor de natuurrvakanties. Ook zal de nadruk worden gelegd op de leeftijdscategorie die nu nauwelijks deelneemt aan de natuurrvakanties: natuurrenthousiastelingen tussen de 25 en 45 jaar oud.

Algemene Reiscommissie (ARC)

Er werden dit jaar door reiscommissie 9 reizen georganiseerd waarvan er 2 werden geannuleerd wegens onvoldoende deelname. We hadden dit jaar daarnaast te maken met 16 annuleringen door deelnemers veelal om gezondheidsredenen. Het lukte niet altijd om daarvoor andere deelnemers te vinden. De reizen in 2024 waren naar: Italië - Sicilië, Ierland - de Burren, Duitsland - Kalk-Eifel, Frankrijk - Monts du Forez, Zwitserland - Unter-Engadin, Nederland – Wadveren en Nederland - Terschelling. De mediane leeftijd van de deelnemers was 74 jaar. In totaal waren er 91 deelnemers terwijl dat er 200 waren in 2023.

ARC steunt natuurherstel in Oekraïne. Reizen is fantastisch maar veroorzaakt CO₂ uitstoot. Deelnemers aan ARC-reizen hebben geld bijeen gebracht voor compensatie van deze CO₂ uitstoot. Door veenherstel wordt CO₂ vastgelegd. Na uitgebreid overleg met de natuurorganisatie aldaar en de garantie dat het geld ook wordt besteed aan natuurherstelprojecten is een bedrag van € 4.070,- overgedragen aan het Danube Carpathian Programme in Oekraïne voor veenherstel.

Kampeergroep

De activiteiten van de Kampeergroep worden nog steeds goed bezocht. De deelnemersaantallen zijn gestegen. Het gaat dan zowel om de maandelijkse kampeer weekenden in voorjaar en zomer, als de wandelingen / excursies in de winter. Uit een

verslag van een kampeerweekend op Texel:

“Het wandelpad rond de Horsmeertjes staat vanwege de vele regenval de afgelopen

en liepen naar de Vossegatsdijk, om vervolgens langs het fort Rijnauwen te kunnen lopen. Dat bleek de moeite waard, want daar zagen we dodaars”.

De Algemene Reiscommissie organiseerde verschillende reizen onder andere naar de Kalk-Eifel in Duitsland.

periode onder water en is niet toegankelijk. We lopen daarom alleen over het verharde pad naar de uitzichtheuvel en een stukje verder. De eerste zingende fitis en zwartkop kondigen het voorjaar aan. De aanwezige brilduikers herinneren ons aan de winter. We zien een aantal bruine kiekendieven jagend boven het duinlandschap. Het hoogtepunt is een zingende blauwborst die door iedereen goed gezien wordt. Tot onze verrassing begint ineens een koor van rugstreeppadden te kwaken. Een mooiere afsluiting van het Paaskamp kun je jezelf niet wensen”.

En een citaat uit een verslag van een wandeling over Amelisweerd. “Dit gebied is uitgekozen, omdat het veel in het nieuws is. Op de zaterdag voor onze wandeling was er een grote demonstratie op het Domein in Utrecht, tegen de uitbreiding van de A27, die pal langs het landgoed loopt. Het gebied kent veel landschapstypes: bos, grasvelden, parkbos en natuurlijk ook de landhuizen, zoals Oud en Nieuw Amelisweerd. Wij wandelden door de Engelse tuin

Moeraswerkgroep

De landelijke KNNV-Moeraswerkgroep organiseerde in 2024 een weekend naar het Landschapspark Maasvallei in Zuid-Limburg en Belgisch Limburg. De Grensmaas is niet bevaarbaar, en is ongeveer 47 kilometer lang en ze vormt sinds 1839 de grens tussen België en Nederland. Mede als gevolg van haar functie als landsgrens bleven de Maas en de Maasvallei een natuurlijk gebied met een gevarieerd landschap met een wirwar van oude rivierarmen, oeverwallen, stroomgeulen, grindbanken en aansluitend goed omlijnde woonkernen. Zowel in Nederland als in België staat de Grensmaas op de lijst van de Natura 2000-gebieden. Achthonderd ha. is al ingericht als natuurgebied en de ambitie is om de komende jaren verder uit te groeien tot een grensoverschrijdend ecosysteem van 2.500 ha.

De bezochte locaties waren Bosscherveld in Maastricht, Voulwames in Itteren en Herbricht in België zijn bezocht. Op

zaterdagmiddag hebben we nog een wandeling door de Enci groeve in Maastricht locatie Sint Pieter gemaakt en in het Poppelmondedal op de grens met België.

Tweedehandsboeken

geïnteresseerden kregen de kans om in de boekenopslag in Kraggenburg een paar uur lang de gehele voorraad te bekijken en exemplaren naar wens aan te schaffen. Heel privé met slechts 2 tot 3 personen tegelijkertijd. De sociale media brengen niet

Werkgroep Europese Orchideeën

De KNNV Werkgroep Europese Orchideeën (WEO) beschermt en bestudeert inheemse en Europese orchideeën en hun biotopen. De werkgroep levert bijdragen aan kennis, onderzoek en publicaties

Tweedehands Natuurboekenverkoop aan het begin van het Flora Festival

Met heel veel plezier runnen drie vaste vrijwilligers en een aantal gelegenheidsvrijwilligers de KNNV Tweedehands Natuurboekenverkoop. Natuurboeken die door leden dan wel erfgenamen aan de KNNV geschonken zijn, worden via een webwinkel en tijdens evenementen verkocht. In 2024 bezocht het verkoopteam vier evenementen, te weten: De jaarlijkse open dag van de Cruydt-Hoeck, de Noord-Hollandse Natuurdag, Landelijke Dag Sovon en het Flora Festival. Elk gebeuren met een eigen identiteit, maar allen de moeite van het bezoeken waard. Naast inkomen voor de vereniging levert de Tweedehands Natuurboekenverkoop de KNNV extra naamsbekendheid op. Tijdens evenementen wordt regelmatig door de vrijwilligers uitgelegd wat Natuurvereniging KNNV precies is, wat ze doet en hoe mensen lid kunnen worden. In 2024 jaar heeft er ook voor het eerst een zogenaamde 'kijkdag' plaatsgevonden. Oprecht

altijd de leukste dingen voort, maar zijn voor de verkoop een goede manier om boeken onder de aandacht te brengen. Op 'Bluesky' (@knnv2ehandsboek.bksy.social) en 'Instagram' (@knnv2ehandsboek) worden de activiteiten, belevenissen en vele wetenswaardigheden over natuurboeken gedeeld. Een aanrader voor zowel jong als oud om deze socials te volgen!

Werkgroep Gierzwaluwen in oprichting

Gierzwaluwenbescherming Nederland is in 2024 opgehouden te bestaan. De digitale bibliotheek en het resterend vermogen zijn aan de Natuurvereniging KNNV overgedragen. In 2025 zal door het bestuur, samen met een aantal gierzwaluw liefhebbers binnen de KNNV, worden gewerkt aan de oprichting van een landelijke KNNV Gierzwaluw werkgroep.

over de taxonomie, verspreiding en bestuiving van (inheemse) orchideeën. Daartoe organiseert de WEO veldwerkzaamheden ter bescherming van orchideeën en groeiplaatsen in Nederland en voorziet de WEO lokale overheden en natuurorganisaties van informatie gericht op het beheer van orchideeën in bestaande of nieuwe terreinen. De WEO beschikt over een website (<https://weo.knnv.nl>), een online forum (<http://www4.knnv.nl/orchideeenforum>) en geeft samen met de Vlaamse zusterorganisatie S.E.M.O. (Studiegroep Europese en Mediterrane Orchideeën; www.semo.vlaanderen) jaarlijks het tijdschrift Liparis uit. De WEO onderhoudt een VindPlaatsenArchief (VPA), met daarin tienduizenden exacte gegevens over het voorkomen en verspreiding van bijzondere orchideeën in geheel Europa. De gegevens worden verzameld door de leden en zijn ook weer voor

leden beschikbaar. In 2024 heeft de WEO samen met de SEMO een aantal bezoeken aan orchideeënrijke natuurgebieden georganiseerd. Daarbij biedt de WEO ook beginnende floristen de kans kennis te maken met onze bijzondere orchideeën. Daarnaast organiseren we uitstapjes naar soorten, die worden bezocht op het moment dat die soort helemaal in bloei staat. Bij zo'n

*De Werkgroep Europese Orchideeën had onder andere een excursie naar het Varkenslands gebied in Noord Holland, waarbij werd bijgedragen aan de telling van de groenknolorchis (*Liparis loeselii*).*

'POP UP'-excursie worden de details met de aanmelders gedeeld via de WEO website. Ook zijn er in 2024 natuurwerkdagen georganiseerd, waarmee je zelf kunt bijdragen aan het onderhoud van de terreinen waar al die mooie orchideeën te vinden zijn.

Landelijke Insectenwerkgroep

De Landelijke insectenwerkgroep (LIW) geeft het tijdschrift De Veelpoot uit, dat in 2024 vier edities kende. Een veelheid aan onderwerpen kwam voorbij, zoals vijf jaar loopkevers en wantsen op 'nieuwe natuur', of ook bijvliegen vergissen zich wel eens. Daarnaast zijn de Vlietlanden bij Vlaardingen onderzocht op insecten voor Natuurmonumenten. Succesvol waren ook de twee weekenden, in mei en in augustus, die door de LIW werden georganiseerd.

Natuurbeleving

Veel mensen zijn lid van de KNNV om met elkaar op stap te gaan en primair te genieten van al het moois dat zij tijdens een excursie of lezing met elkaar zien en ervaren. Het gaat bij hen vaak louter en alleen om het ervaren van natuur en op persoonlijk niveau meer over de natuur leren, vooral op het gebied van

natuurbeleving daarom bij aan de sociale cohesie. Uit die beleving vloeit vaak een verdere interesse voor natuur voort en meer verdieping van activiteiten. Voor de afdelingen is dit vaak een laagdrempelige instapactiviteit voor (potentiële) nieuwe leden. Zij gaan graag mee met een excursie naar een natuurgebied. Voorbeelden van natuurbelevingsactiviteiten worden hieronder geschetst.

Gezamenlijke excursies van IVN en KNNV

KNNV- en IVN-Oost Achterhoek ontlenen voor een belangrijk deel hun bestaan aan hun natuurbelevingstaak. Samen voelen ze zich compleet in de groene omgeving. KNNV met het accent meer op microniveau en IVN met het accent meer op macroniveau. In 2024 waren er 12 veldbiologische excursies, de paddenstoelen- en planten excursies niet meegerekend. De opkomst varieerde van 5 tot 10 deelnemers met een uitschieter van 15 voor de avondexcursie in de steengroeve. De thema's waren: winterknoppen, insecten, vogels, geologische excursies, veen- en heidelandschap, mossen en zandsteenlandschap. Dankzij een sprankelende tekst voor de

soorten kennis. Ook is het een belangrijke ontmoetingsplek van gelijkgestemden en draagt

Deelnemers van de Spetterdag van de afdeling Amersfoort

regionale krant, de flyer en de website komen er meer mensen op de excursies af.

Spetterdag

Voor de dertiende keer werd door de KNNV-afdeling Amersfoort een “Spetterdag” georganiseerd, dit keer in Doesburg. In drie stappen bezochten de deelnemers achtereenvolgens de oude stad, de vispassage en de aarden vestingwal Hoge Linie. Het is een combinatie van cultuur, natuur en gezelligheid. Na het nuttigen van de zelf meegebrachte lunch in de oude binnenstad, volgde een rondleiding bij de grote vispassage die in 2019 in gebruik werd genomen. Na een korte rit stapten wij uit bij de Liniedijk waar Wil Wamelink, die daar bekend is, de toestemming voor geregeld had. We eindigde in een soort bloempluktuin waar we de dag afrondde met een drankje en hapje.

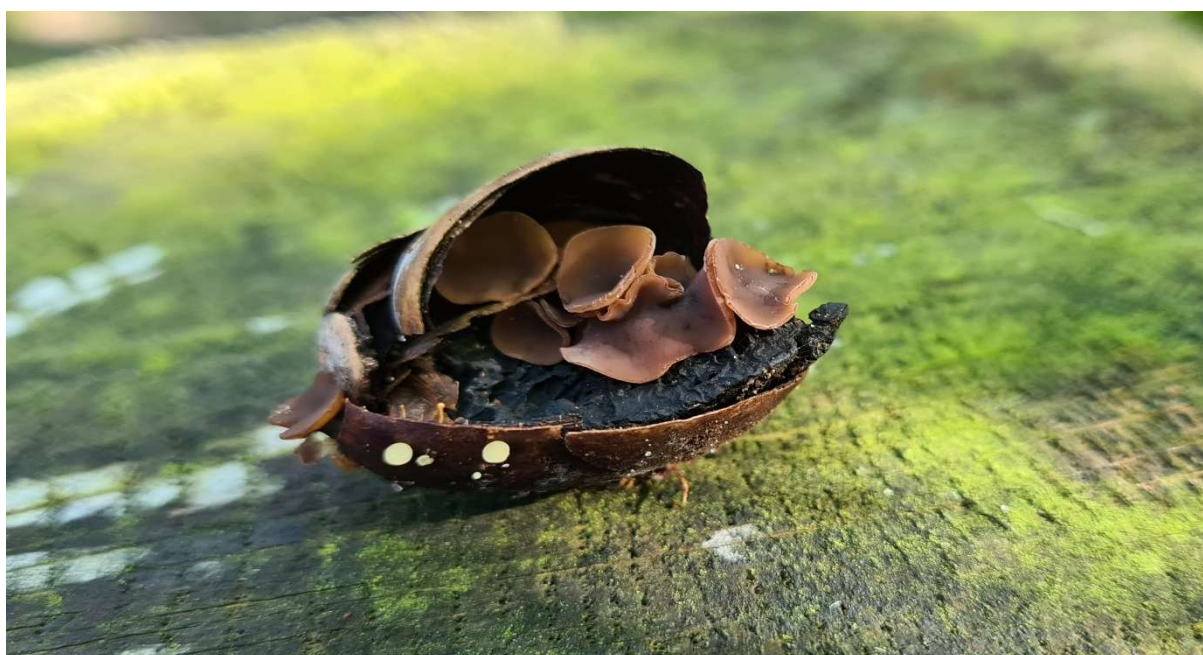

Een excursie van de afdeling Groningen in Sellingen, Ter Borg

even stilgestaan bij bijvoorbeeld een plant, paddenstoel, vogel, insect of een kenmerkend landschap, cultuurhistorische plek of wat dan ook. De wandelingen zijn voor nieuwe leden een leuke opstap om kennis met de afdeling te maken. Zowel KNNV-leden als niet-leden kunnen aan de wandeling deelnemen. Afgelopen jaar was het achtste jaar dat de

Bijzondere waarnemingen

De KNNV-afdeling Fryslân organiseert excursies waarbij soms bijzondere waarnemingen worden gedaan. Zo was er een excursie in de Schaopedobbe bij Elsloo. Vrijwel aan het begin van de excursie waren we getuige van een bijenwolf die een hol groef voor zijn prooi. De bezigheid is

Op een eikel vonden leden van de afdeling Fryslân het eikelbekertje en de eikeldopzwam

Wandelgroep

Op een ontspannen wijze lopen deelnemers aan de wandelgroep Epe-Heerde iedere eerste dinsdagmorgen van de maand ongeveer 5 km. Geregeld wordt

afdeling deze wandelingen organiseerde. Aan het eind van het jaar werd de 73ste wandeling gelopen.

uitgebreid gefilmd. Op de terugweg kroop een schitterende rups van de meriansborstel over het pad. En als toegift ontdekten we de zeldzame heivlinder tussen de begroeiing. Bij een paddenstoelenexcursie naar het

Ritskebos bij Burgum ontdekten we het eikelbekertje. Bij nadere beschouwing bleek er ook de nog een veel kleiner zwammetje op de dop te zitten, de eikeldopzwam. Een hele leuke ontdekking. Aan het eind van het jaar vond de eerste serieuze toenadering tussen FFF (Fryske Feriening foar Fjildbiology) en KNNV plaats. Doel is om te kijken wat we voor elkaar kunnen betekenen. Beide verenigingen hebben dezelfde doelstellingen. Het meedoen aan de Expeditie Nieuwe Gezichten (georganiseerd door IVN) heeft zeker positief bijgedragen aan het proces.

Foto-excursies

De fotowerkgroep van de afdeling Groningen organiseerde een aantal excursies voor de afdeling naar 't Roegwold, Natuurschoon, Strubben/Kniphorstbosch en Vosbergen. Ook zijn er avonden georganiseerd om foto's te

De Fotografiegroep van de afdeling Noordwest Veluwe is acht keer bijeen geweest op de dinsdagavond met aansluitend de zaterdagmorgen. Onderwerpen waren bij voorbeeld verslag van een reis, vlinders en libellen, zonsopkomst en zonsondergang en creatieve fotografie.

Heel veel excursies

In totaal heeft de afdeling Hengelo-Oldenzaal zeventien excursies georganiseerd. Door de bomenwerkgroep zijn ook nog enkele excursies georganiseerd. Opmerkelijk was het hoge aantal deelnemers aan de frisse neuzenexcursie.

Gedurende het hele jaar organiseerde de KNNV-afdeling IJssel en Lek wekelijks op zaterdag een excursie. Daarnaast vond er een keer per maand een doordeweekse excursie plaats. In totaal waren er 67 excursies. Er is

schelpen, vissen of onderwaterdieren.

De vogelwerkgroep van de afdeling Leiden heeft zich vooral toegelegd op natuurbeleving door middel van een flink aantal vogelexcursies voor algemeen publiek. De paddenstoelenwerkgroep organiseerde verschillende excursies naar gebieden in de directe omgeving van Leiden. Keer op keer werden tientallen soorten gevonden en gedetermineerd. De mossenwerkgroep Hollands Duin ondernam excursies naar Backershagen, Langeveld, Buitenplaats Elswout, Noordduinen en het Visserspad vanaf Kraantje Lek.

De plantenwerkgroep van de afdeling Nijmegen organiseerde 23 excursies van eind april tot en met oktober: 16 x op woensdagavond en 7 dagexcursies op een

De afdeling Bollenstreek werkt samen met andere werkgroepen, onder andere bij het ringen van bosuilen.

bespreken. Tijdens fotoavonden konden leden elkaars foto's bekijken. Dit werd voor het eerst gedaan en het was leuk om te zien hoe divers de inbreng was.

een kleine groep leden die vaak met excursies meegaat en er zijn leden die af en toe meegaan. Bij een aantal excursies was een externe gids aanwezig die specialist was op het gebied van paddenstoelen, insecten,

zondag. Koningsdag 27 april was traditiegetrouw de eerste plantenexcursie van het jaar. We bezochten terreindelen op Landgoed Tongelaar, Noord van Mill (NB). De Koningsdagexcursie viel wat vroeg zodat relatief

weinig bloeiende of goed ontwikkelde planten te zien waren. Toch konden er 234 soorten worden genoteerd.

Elf wandelingen werden georganiseerd door de wandelgroep van de afdeling Noordwest Veluwe. Meestal dichtbij huis (klompenpad Sonnevanc, Harderbos) en soms wat verder weg. Dit jaar hebben we in augustus een zwerftocht over het wad bij Wierum gemaakt, wat een succes was. Inmiddels is er een vaste groep deelnemers ontstaan die gebruik maakt van een WhatsApp-groep. Regelmatig schuiven er nieuwe wandelaars van buiten de vereniging aan. Al wandelend werd ontdekt in wat een prachtig gebied met uitgestrekte bossen en heidevelden de deelnemers wonen, waar je de stilte nog kunt ervaren. Zo'n gebied is bijvoorbeeld het Wisselse Veen, een Natura 2000-gebied.

Biodiversiteit

Een belangrijk initiatief van de afdeling Roosendaal is het verder invullen van de werkgroep

biodiversiteit. Deze groep krijgt veel belangstelling van nieuwe leden en hoewel het in het eerste jaar nog vooral samen beleven, onderling uitdragen en vastleggen van de vondsten is op waarneming.nl, zijn er ook initiatieven om de resultaten te verspreiden via de website, speurkaarten en documenten.

Jubilea

Op voorstel van de afdelingen Walcheren en Bevelanden zijn er op drie markante plaatsen in Zeeuwse natuurgebieden zitbanken geplaatst, waar mensen even kunnen verpozen en genieten van het landschap en de natuur. Twee van deze banken zijn geschonken door de provincie Zeeland tijdens het jubileum-symposium in april 2023 bij gelegenheid van het negentigjarig bestaan van de KNNV in Zeeland. De derde bank is mogelijk gemaakt door schenkingen van de particuliere deelnemers aan het symposium.

In 2024 bestond afdeling Zwolle 120 jaar. Dat is uitgebreid gevierd. Op 31 augustus stond er een

jubileumfietsstocht op het programma. Deze tocht was dertig jaar geleden onder de titel Zalk en Veecaten beschreven in het boekje "De Zwolse Natuur — dertien fiets- en wandeltochten", uitgegeven door de KNNV Zwolle, ter ere van het 90-jarig jubileum. Het doel van deze tocht was onder meer om stil te staan bij veranderingen in het landschap sinds 1994. Destijds hoorden we volop veldleeuweriken en grutto's, nu zien we zeearenden en grauwe ganzen. De laatste activiteit in het kader van ons jubileumjaar was een boottocht over de IJssel. Met circa honderd leden en introducés voeren we op 21 september een lustrumrondtocht van Zwolle via de IJssel, het Ketelmeer, Zwarte Meer en Zwarte Water weer terug naar Zwolle. Speciale gast op deze tocht was Nico de Haan, oud-lid van KNNV Zwolle, die onderweg een aantal verhalen vertelde over zijn jeugd in Zalk en ons wees op bijzondere waarnemingen. Dit alles onder zonovergoten omstandigheden en een uitgelaten sfeer. Een memorabele dag.

Bij het 90-jarig jubileum van de afdeling Walcheren werd tijdens een gezamenlijke excursie van de afdelingen Walcheren en Bevelanden de bank op de Valdijk bij Nisse (Zuid-Beveland) in gebruik genomen.

Samen met de scoutinggroep hebben leden van de afdeling Hoorn-West-Friesland het “Landje van Naber” winter klaar gemaakt.

Struinen

De afdeling Woerden zet sterk in op natuurbeleving. Natuurbeleving komt vooral naar voren in de maandelijks georganiseerde ‘struinwandelingen’. In de wintermaanden komen de deelnemers een aantal keren binnen bijeen. Het betreft ‘zus- en zo-avonden’ voor en door leden in het vroege voorjaar en in het najaar. Ze zijn thematisch ingericht en goed gewaardeerd. De tijdens deze avonden georganiseerde laagdrempelige fotowedstrijden zijn een mooie toevoeging gebleken. Verbinding is voor Woerden ook een belangrijk aandachtspunt.

Natuurstudie

De KNNV-afdelingen beschikken vaak over een jarenlange ervaring en deskundigheid bij het monitoren en inventariseren van natuurgebieden. Zij doen dit veelal in werkgroepen die gespecialiseerd zijn in bijvoorbeeld vogels, planten, insecten (dagvlinders, nachtvlinders, libellen, bijen en hommels, kevers, etc.), zoogdieren (bijvoorbeeld muizen, vleermuizen), vissen, amfibieën en

ecologie. In totaal kent de KNNV momenteel ruim 260 werkgroepen (zie ook de bijlage). Voor sommige werkvelden zijn ook landelijke werkgroepen werkzaam, bijvoorbeeld op het gebied van orchideeën, mossen en insecten. Op een aantal werkgebieden wordt nauw samengewerkt met soortorganisaties als Sovon, de Vlinderstichting, Vogelbescherming, Floron, de Zoogdierverseniging, Ravon en de Nederlandse Mycologische Vereniging (NMV). Verschillende afdelingen verrichten soms al decennialang onderzoeken voor deze organisaties, zoals broedvogelonderzoeken en vlindermonitoring. Ook voor terrein behorende organisaties als Natuurmonumenten, provinciale landschappen, Staatsbosbeheer en particuliere grondeigenaren worden dergelijke onderzoeken met regelmaat uitgevoerd. In toenemende mate worden voor gemeenten en andere overheidsorganisaties (RWS onder andere) onderzoeken verricht naar de effecten van ecologisch groenbeheer dan wel wordt er geadviseerd over de invoering van dit beheer.

De met regelmaat uitgebrachte onderzoeksrapporten worden aan de opdrachtgevers uitgebracht en in de landelijke Kennisbank ondergebracht. Als voorbeeld van dergelijke natuurstudies beschrijven we hieronder een aantal van dergelijke projecten.

Inventarisaties voor terreinbeheerders

Natuurmonumenten en het Zuid-Hollands Landschap (ZHL) hebben de afdeling Hollandse Delta ook dit jaar weer benaderd voor onderzoeken in hun natuurgebieden. De vogelwerkgroep voerde 14 broedvogelinventarisaties in deze gebieden uit op basis van de BMP-standaard van Sovon. De zoogdierwerkgroep deed er vijf muizenonderzoeken en deed ook onderzoek naar de konijnenstand. De paddenstoelenwerkgroep inventariseerde acht gebieden, de reptielenwerkgroep verrichtte een onderzoek naar de zandhagedis, de insectenwerkgroep liep negen dagvlinderroutes en de plantenwerkgroep voerde 26 inventarisaties uit. De onderzoeksresultaten worden in uitvoerige rapporten met bevindingen en adviezen aan de

terreinbeheerders uitgebracht. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een standaard format dat door alle werkgroepen wordt gebruikt.

In 2024 is een mooie overeenkomst met Eneco én Zuid Hollands Landschap (ZHL) opgesteld om beheersmaatregelen uit te voeren bij de lagune van het Groene Strand in Oostvoorne. De broedkolonie kokmeeuwen en visdieven die daar zat, moet weer betere kansen krijgen. De vogelwerkgroep gaat daar jaarlijks een broedvogelmonitoring uitvoeren om de effectiviteit van de maatregelen waar te nemen en jaarlijks advies uit te brengen aan het ZHL. Eneco betaalt deze onderzoeken voor een periode van 25 jaar.

De afdeling Walcheren inventariseerde de stinzenplanten op de buitenplaatsen van Staatsbosbeheer bij Oostkapelle. De buitenplaatsen van de Walcherse binnenduinrand genieten landelijke bekendheid als groeiplaats van stinzenplanten. Daarnaast komen in deze binnenduinrandbossen ook een aantal bijzondere echte wilde planten voor, zoals bijvoorbeeld de Keverorchis en de Ruige veldbies. De laatste volledige inventarisatie van stinzenplanten op deze buitenplaatsen bij Oostkapelle dateerde uit 2014. In 2024, dus tien jaar later, hebben de plantenwerkgroepen van de Zeeuwse KNNV-afdelingen Walcheren en Bevelanden de inventarisatie herhaald en er een rapport over geschreven. Uit de inventarisatie blijkt dat het goed gaat met de stinzenplanten. De meeste soorten zijn gelijk gebleven of zijn soms zelfs toegenomen. Dat het goed gaat met de stinzenplanten komt ook, doordat er in het beheer meer aandacht voor is. Vrijwilligers hebben in de afgelopen jaren actief bollen verplant, waardoor

sommige lanen nu in het voorjaar veel meer kleur hebben dankzij bloeiende Sneeuwkllokjes en Narcissen. Ook bij het (maai)beheer van de tuinen en gazons wordt meer rekening gehouden met de stinzenplanten. Toch is niet alles goud wat er blinkt. Met name wilde planten die afhankelijk zijn van vochtige basenrijke omstandigheden gaan achteruit. Dit heeft waarschijnlijk

Uiteindelijk wisten we 2.222 verschillende soorten op naam te brengen en te koppelen aan de diverse biotopen op de terreinen. Met deze input kunnen de eigenaars het natuurbeheer weer beter vormgeven en keuzes maken. Voor de leden van vereniging is het een mooie manier om gezamenlijk aan een project te werken, veel van elkaar te leren

De onderscheiding als Ridder in de Orde van Oranje Nassau van Huub van Melick voor zijn meer dan 30 jaar werk aan mossenstudie en inzet voor de KNNV, de BLWG en de afdeling Eindhoven.

te maken met een daling van het grondwaterstand en de ophoping van zure organische stof in grote delen van het bos.

Onderzoeken door samenwerkende werkgroepen in een gebied

De afdeling Bollenstreek doet al een aantal jaar natuurinventarisaties voor terreinbeheerders. In 2024 hebben ze een natuurinventarisatie voor de particuliere eigenaars van Klein Leeuwenhorst en Oud Leeuwenhorst gedaan. De natuurgebieden hebben een lange historie. Op Oud Leeuwenhorst stond in 1261 al een abdij en later heeft hier de tuin van Fagel gelegen. Op Klein Leeuwenhorst zijn nog veel sporen te vinden de bebouwing daterend uit eind 1800.

en nieuwe methoden van inventariseren met elkaar te delen. Daarnaast werken we samen met lokale werkgroepen, zoals bijvoorbeeld met de plaatselijke paddenstoelen- en vogelwerkgroepen, en met een roofvogelwerkgroep bij het ringen van de Bosuultjes.

De zeven werkgroepen van de KNNV-afdeling Breda werken samen in het doen van onderzoek. Dit onderzoek heeft vooral betrekking op de Galderse Heide, zoals door de gemeente Breda in 2022 werd gevraagd. De gegevens van de onderzoeken werden allemaal doorgegeven via waarneming.nl en Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Daarnaast wordt er ook een volledig verslag gemaakt.

Het aantal gevonden planten is enorm. In de periode 2010-2024 hebben we de grens van 1470 wilde of verwilderde planten in de gemeente Breda ruim overschreden. In 2024 zijn er weer 45 nieuwe soorten aan de lijst toegevoegd. Het betreft vooral verwilderde planten afkomstig uit tuinen of als wildmengsel ingezaaid en ter plaatse in stand blijvend, maar ook zeldzame soorten zoals Ronde zegge, Draadgentiaan, Armbloemige waterbies en Duinrus. Ook leverde een bramenexcursie in het Liesbosch een tiental nieuwe soorten op. Opvallende soort is dit jaar het Vlakbloempje (*Mazus pumilis*). Uit voorgaande jaren was die slechts bekend in Prinsenbeek, en nu blijkt deze op heel veel plaatsen in de stad voor te komen. Het best voelt deze plant zich thuis tussen de voegen van straatstenen.

In het werkgebied van de afdeling Hoorn-Westfriesland werd in 2002 het naviduct Enkhuizen gerealiseerd: een doorgang voor boten over de snelweg. Rondom het eigenlijke naviduct is daarna veel grond aangebracht vanuit de diepte ter plaatse en uit de vaargeul Amsterdam-Lemmer. Welke kruiden toen zijn ingezaaid is niet meer te achterhalen, maar

voor de momenteel aanwezige soorten kun je stellen dat het biotoop er kennelijk geschikt voor is. En waarschijnlijk zijn er ondertussen ook soorten die zich spontaan hebben gevestigd. Sinds 15 jaar wordt het gebied regelmatig bezocht. In de eerste jaren waren sommige delen nog niet of nauwelijks begroeid, maar daarna is het gebied steeds kleurrijker en meer divers geworden. We hebben geen soorten zien verdwijnen; wel nieuwe soorten zien verschijnen. Er werden de nodige Rode Lijst soorten gevonden zoals beemdkroon, bevertjes, borstelkrans, hondskruid en prachtanjer.

Een impuls voor natuurstudie kwam voor de afdeling Eindhoven uit de Dag voor de Biodiversiteit op 25 mei met meer dan 50 deelnemers. Tegelijkertijd werd hier een bijdrage geleverd aan het gebied Gijzenrooi met de inventarisatie van zowel het Kampven als het Kannunikensven. In het kader van haar 50-jarig jubileum heeft de insectenwerkgroep haar geleedpotigenonderzoek in Gijzenrooi voortgezet. Daardoor ligt het aantal waarnemingen inmiddels op 600.

Omdat het in Gijzenrooi te nat was, heeft de plantenwerkgroep van de KNNV-Eindhoven ingezoomd op twee maal 5 x 5 meter vegetatie opnames in een weiland respectievelijk een boomgaard.

Vrijwel alle werkgroepen van de afdeling Wageningen hebben op verzoek van de stichting 'Land van Peelen' en met medewerking van de gemeente Ede deelgenomen aan de brede inventarisatie van het Moftbos. Dit bosgebied van 90 hectare maakt deel uit van de Zuid-Veluwe, en kan zich ontwikkelen tot een gebied met een rijke biodiversiteit. Een grondige inventarisatie van de huidige situatie is daarvoor noodzakelijk. Een uitgebreid verslag van de inventarisatie is aangeboden aan de stichting en de gemeente Ede. Het verslag geeft niet alleen een beeld van de biodiversiteit op dit moment, maar bevat daarnaast aanbevelingen om de natuurwaarde en biodiversiteit van dit gebied te vergroten. Voorgestelde beheermaatregelen zijn onder andere: bestrijden van invasieve exoten, bevorderen van mantelzoomvegetaties, handhaven van oude levende en dode staande bomen, handhaven van liggende dode bomen, zorgen

Mede met hulp van het Ger van Zanen Fonds heeft de afdeling Amsterdam een LCD microscoop aangeschaft voor de Mossenwerkgroep en de Werkgroep Forensische Ecologie. Deze foto, een onderkaak van een bosspintsmuis, is daarmee gemaakt.

voor voldoende verjonging en verbinden van heidepercelen om uitwisseling van dieren te vergemakkelijken.

Het Project Vissenmonitoring van de afdeling Leiden voert met bewoners al jaren geregeld inventarisaties uit van beestjes die in uitgeplozen kattenklimtuwen in de gracht leven. Daar kwamen de afgelopen jaren steeds minder vlokreeftjes en jufferlarven uit, en steeds vaker marmiergrondels met hun eierpakketten en net vervelde kreeften. Dat het stug volhouden van de monitoring welzeker zin heeft, bewees de onder veel gejubel van burens en passanten ontdekte aal (*Anguilla anguilla*) van 41 centimeter, afgelopen nazomer. Die deed zich in de kluwens touwen ongetwijfeld tegoe aan die exotische kreeftjes en grondels! Met eigen ogen en vooral heel opgelucht zien we dus eindelijk een nieuwe trend ontstaan: inheemse dieren die exoten als lekker hapje gaan zien.

Van gerande knipitor tot grijze bolsnuitkever

De Helder ■ Na vijf jaar afwezigheid vindt zaterdag de zomersoortendag plaats in Den Helder. Onder auspiciën van de Noord-Hollandse Natuurvereniging (NNV) is het de bedoeling dat er zoveel mogelijk soorten worden waargenomen. Het is een unieke gelegenheid om de natuur te bekijken en te leren kennen. De NNV is een vereniging van natuurvrienden die zich inzet voor het behoud van de natuur. Het is een vereniging van mensen die van de natuur houden en die willen bijdragen aan het behoud van de natuur. Het is een vereniging van mensen die van de natuur houden en die willen bijdragen aan het behoud van de natuur. Het is een vereniging van mensen die van de natuur houden en die willen bijdragen aan het behoud van de natuur.

Voorbeeld van een natuuronderzoek. Rechts: Gert-Jan van der Vliet en Maria van der Vliet.

Het Noord-Hollands Dagblad deed verslag van de 1000-soortendag van de afdeling Alkmaar-Den Helder.

En dat is goed nieuws omdat het vanuit de Leidse grachten doorlopend onder de aandacht brengen van de 'rode invasie' geen zoden aan de dijk lijkt te zetten bij de overheid.

1000-soorten dagen en meer

Het bezoekerscentrum De Helderse Vallei was de uitvalsbasis voor een 1000-soortendag van de afdeling Alkmaar-Den Helder met excursies en struinen door de natuur. Het doel was om de rijke biodiversiteit van Den Helder in beeld te brengen. Er was een planten- en mossenexcursie, een insectenexcursie en we hebben gekeken naar waterbeestjes. De dag werd besloten met een nachtvliedernacht. Los daarvan zijn er veel individuele waarneming gedaan. De 1.000 soorten hebben we deze keer niet gehaald. De teller bleef steken rond de 850. Ook een mooi resultaat!

In januari werd door de afdeling Drechtsteden afgetrapt met het ambitieuze 10.000 soorten jaar van de gemeente Dordrecht. Dit gebeurde door Sander Terlouw. Vooral in mei werd volop gezocht naar de 10.000 soorten want in mei zijn er ook veel insecten actief en begint er van alles te bloeien.

Het project combineerden we met de KNNV Week van Biodiversiteit en het weekend van de biodiversiteit van de gemeente Dordrecht. In dat kader was er onder andere een nachtinventarisatie bij het bezoekerscentrum in de Merwedelanden. En er werden excursies georganiseerd naar de Nieuwe Dordtse Biesbosch, Zuidhaven en Oosthaven waar we planten, insecten en libellen inventariseerden.

Inventarisaties voor soortorganisaties

In samenwerking met andere plantenwerkgroepen onder andere met KNNV- en IVN-Zwolle en IVN-Olst-Wijhe zijn planten

geïnterviewd. Voor Floron zijn 7 km hokken geïnterviewd volgens het Nieuwe Strepen. Ook diverse waterbergingsgebiedjes zijn uitgebreid bekeken met daarbij onder andere een nieuwe vindplaats van Kruipend moerasscherm. In 2024 is verder gewerkt aan een traject om met Floron een projectvoorstel te gaan samenstellen om het beheer in de waterbergingen beter vorm te geven, zodat deze soort een goede toekomst tegemoet kan gaan in Overijssel.

De KNNV-IJssel en Lek deed mee aan vogeltellingen voor Sovon. Voor de vierde keer is meegedaan aan het Meetnet Urbane Soorten (MUS) in de wijk Oostgaarde in Capelle a/d IJssel. De gemiddelden van het aantal waargenomen soorten op 12 telpunten gedurende vijf minuten in deze wijk laten een redelijk stabiel beeld zien. Op 7 april en 6 juni werd vanaf een half uur voor zonsopkomst geteld en op 1 juli tot een half uur voor zons- ondergang. De avondtelling is vooral bedoeld om gierzwaluwen te tellen. Daarvan worden ieder jaar ongeveer twintig bij De Terp gezien.

Ook deed de KNNV-afdeling acht watervogeltellingen in Hitland. De weidevogelgroep heeft voor het 2^e jaar de weidevogels in Hitland geïnterviewd. Van de grutto en de tureluur vonden wij minder nesten dan het jaar daarvoor, van de scholekster en Kievit meer.

In het natuurgebied Het Twisde wordt door de afdeling Zaanstreek-Waterland al jarenlang een aantal vlinderroutes geteld. De telresultaten worden doorgegeven aan De Vlinderstichting. Voor al deze werkzaamheden werden er elke twee weken determinatie avonden en excursies georganiseerd.

De plantenwerkgroep, de insectenwerkgroep en de vogelwerkgroep van de afdeling Epe-Heerde organiseerden veel inventarisaties en excursies waarvan de gegevens werden

hiervan zijn doorgegeven aan Floron. En eenmaal per jaar worden in en om Drachten de roekennesten geteld. De gegevens hiervan gaan naar Sovon. Deze telling voert de vereniging al meer

onbruikbaar materiaal en de schedelresten van kleine zoogdieren. Deze laatste worden op soortnaam gebracht. Want de uilen, met name de kerkuil, gebruiken we om de verspreiding

Voor de Gemeente Zaanstad inventariseerde de afdeling Zaanstreek-Waterland planten volgens de schaal van Braun-Blanquet.

ingevoerd in landelijke databases. In december was er een instructiebijeenkomst over het gebruik van de Vera app voor verzorgd.

De determinatie-avonden zijn gehouden op 10 september, 8 oktober en 12 november. Er wordt telkens een soortenlijst opgemaakt in het veld met de app Vera van de Verspreidingsatlas. Op de werkgroepenpagina op de website worden de gegevens van de werkgroep zichtbaar gemaakt. Door de leden worden de soorten op verschillende manieren ingebracht. Voor het paddenstoelenmeetnet bospaddenstoelen worden door individuele leden enkele kilometerhokken geïnventariseerd.

De KNNV-afdeling Fryslân organiseert geen uitgebreide inventarisaties. Maar op plantengebied heeft de KNNV-afdeling een aantal kilometerhokken geïnventariseerd. De gegevens

dan 30 jaar uit.

Pluissavonden

Verschillende afdelingen doen onderzoek naar de inhoud van braakballen van uilen. Zo krijgen ze niet alleen een beeld van het voedsel van diverse uilensoorten maar ook naar het voorkomen van bijvoorbeeld de soorten muizen die in hun regio voorkomen. Het uitpluizen van braakballen gebeurt vaak samen met leerlingen van basisscholen die dat veelal met groot enthousiasme doen. Hieronder een inkijkje in het pluizenwerk van de afdeling Amsterdam.

Vanaf 2010 zijn zoogdierliefhebbers binnen de afdeling Amsterdam aan het pluizen geslagen. Er waren partijen braakballen beschikbaar van kerkuilen. En wat voor de een afval is, is dat voor de andere een bron van verenigingszin, kennis en gezelligheid. Daarbij wordt de inhoud van een braakbal gescheiden naar haartjes, ander

van kleine zoogdieren in beeld te brengen. Immers kerkuilen jagen voor het overgrote deel binnen 500 meter van hun nest. Onze activiteiten zijn in die vijftien jaar steeds professioneler geworden. Elk jaar zijn er gastpluissavonden bij beheersorganisaties zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de beheerstichting van Fort Uitermeer. Daar komen de partijen braakballen uit hun werkgebieden op tafel.

De resultaten van het onderzoek tonen aan dat in het gehele noorden van Amsterdam de tot Nederland beperkte ondersoort van de noordse woelmuis voorkomt, in sommige gebieden in echt hoge dichtheden. Dat geldt voor de mooie natuurreservaten zoals het Ilperveld en het Wormer- en Jisperveld, maar ook in het agrarische gebied van Waterland.

Land van Ons

Verschillende afdelingen inventariseren voor Land van Ons. Zo ging de Insectenwerkgroep van de afdeling Groningen dit jaar ten bate van Land van Ons verder met het monitoren van insecten op de Onneresch. Begonnen werd met veldwerk bestaande uit bemonsteringen in april en september. De eerste bemonstering was een flinke uitdaging. Het hooiland waarop doorgaans wordt bemonsterd was kletsnat en de pingo was veranderd in een groot meer. Vervolgens hadden we te maken met een veel te hoge grondwaterstand en er moesten tentharingen aan te pas komen om de vangpotjes op de plaats te houden. In juli is één keer aan nachtvlinders gedaan op de Onneresch. Daarna zijn er maandelijks determinatieavonden gehouden, waarbij de onderzoekers veel plezier hadden van de door de afdeling nieuw aangeschafte binoculairs.

TAXON Foundation

Tijdens het weekend van 15 en 16 juni was de TAXON Foundation te gast. Met een groep experts van TAXON en werkgroepsleden van de afdeling Zwolle en andere belangstellenden is de Nooterhof, centrum voor natuureducatie in Zwolle onderzocht op insecten en bodemdieren. Dat leverde behalve een inspirerend weekend ook veel leuke soorten op. Tussen vochtige stenen aan de rand van de moestuin, direct naast de kas, werden enkele exemplaren gevonden van de wormnaaktslak, *Boettgerilla pallens*. Deze kleine, bleke, uitzonderlijk smalle naaktslak behoort tot een aparte familie, de Boettgerillidae en is oorspronkelijk afkomstig uit de Kaukasus maar verspreidt zich al sinds het midden van de 20^e eeuw over de rest van Europa en Noord-Amerika. Bijzonder was ook de waarneming van de gladde aardkruiper, *Strigamia crassipes*; het is een

zeldzame duizendpotensoort. Hij behoort tot de Geophilomorpha en heeft zoals de meeste soorten uit deze groep een relatief groot aantal pootparen en een lang en smal lichaam. Opvallend aan deze soort is dat hij een bioluminescente vloeistof kan uitscheiden. Ondanks zijn zeldzaamheid wordt deze soort wel wat vaker in stedelijk gebied gevonden. Tenslotte noemen we hier de waarneming van de sluipwesp

vaste plaatsen een kwadraat van 1 m² uitgezet. De planten worden geteld met gebruik van de schaal van Braun-Blanquet.

Voor de afdeling Natuurlijk Waterweg Noord ging in de Rotterdamse wijk Schiebroek de aandacht uit naar de transparantie van het groenbeheer van de Rotterdamse Dienst Stadsbeheer en in het bijzonder het maaibeheer. In 2024 is dit onderwerp verbreed naar

De plantenkenners Gerrit Hendriksen en Ben de Winder inventariseren regelmatig de "Pothoofden" in Deventer

Casinaria pyreneator, een nieuwe soort voor Nederland. We vonden een exemplaar in de raamval. De gastheer van deze parasitaire wesp is niet bekend, maar andere soorten uit hetzelfde genus zijn bekend als parasieten van dag- en nachtvlinders. De soort was al eerder gemeld uit Frankrijk en Duitsland, maar nog niet uit België of Nederland bekend.

Ecologisch groenbeheer

De gemeente Zaanstad wil de biodiversiteit in de gemeente verbeteren. De wijziging van het maaibeleid kan zorgen voor een grotere soortenrijkdom. De KNNV Zaanstreek-Waterland doet mee aan de meerjarige monitoring van de planten in de gazons. Hiervoor is voor planten op een aantal

het concept Basiskwaliteit Natuur (BKN) zoals gepubliceerd door de Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Het ging om het achterhalen van kennis en kunde van biodiversiteitsherstel in de praktijk. En dit te delen met anderen.

Pothoofdplanten

In Deventer is "pothoofd" een gangbare naam. Het pothoofd bestaat uit gemetselde kaden en muren. Het diende als overslagkade en is in oorsprong eeuwen oud. Schepen met onder andere graan en andere producten legden hier aan. De lading kwam op de kade terecht en zaden van kruiden bleven achter nadat de lading was afgevoerd. Sommige zaden

kiemden en vormden een populatie planten. En die planten kwamen oorspronkelijk vanuit alle windhoeken.

Gerrit Hendriksen en Ben de Winder van de afdeling Deventer inventariseren regelmatig deze pothoofdplanten. Van de Hongaarse en Oosterse raket, de Drie-uren-bloem, de Russische raket, Draadgierst, Zandteunisbloem en Klein Liefdegras, het zijn exotische soorten.

Natuurbescherming

Een flink aantal afdelingen is actief om overheidsbeleid te beïnvloeden. Dat kan bijvoorbeeld door in te spreken bij gemeenteraden, zienswijzen in te dienen, zitting te nemen in een

landinrichtingscommissie, te overleggen met provincies of in het uiterste geval zelfs naar de rechter te stappen. In vele gevallen trekken afdelingen op met natuur- en milieufederaties, natuurorganisaties, IVN-groepen of bewonersgroepen.

Mede dankzij bezwaar van de afdeling Arnhem werden motorvoertuigen verboden tijdens het Nationaal Kampioenschap Wielrennen over de Posbank.

Platanenonderzoek

Het meest opvallende onderzoek van de Insectenwerkgroep van de afdeling Roosendaal was dat van het winterse leven onder de loszittende schors van platanen. Buitengewoon veel leven werd gevonden en de dispersie van de plataannetwants in en om Bergen op Zoom is buitengewoon grondig in kaart gebracht. Een presentatie van het onderzoek bij radioprogramma Vroege Vogels was een terechte beloning en prachtige gelegenheid om het onderzoek wereldkundig te maken.

Henk van Woerden van de afdeling Natuurlijk Waterweg Noord maakte succesvol bezwaar tegen de kap van bomen waarin roeken broeden.

Als we uitzoomen zien we de komende jaren veel op de natuur en de inrichting van Nederland af komen. Denk aan de Omgevingswet, de Kaderrichtlijn water, de energietransitie, de herinrichting van het landelijk gebied en de verdere verdichting en uitbreiding van dorpen en steden. En de druk op de natuur blijft, als we niets doen, onverminderd hoog. Onder andere stikstof, droogte, klimaatverandering, versnippering, pesticiden en andere vervuiling en recreatiedruk moeten echt aangepakt worden om de kwaliteit van de natuur te behouden en te vergroten.

Bomenkap en kort geding

De Alkmaarderhout is het oudste park van Alkmaar waar voor het eerst zelfs acht paar lepelaars tot broeden kwam, die samen 19 jongen groot brachten. Aan de rand van het park staat een monumentale eik, die gekapt zou worden wegens woningbouw. Dankzij een kort geding van de afdeling Alkmaar-Den Helder bij de rechtbank bereikte de KNNV dat de projectontwikkelaar zijn plan moest aanpassen om de eik te sparen.

Bescherming van vogels

De afdeling Natuurlijk Waterweg Noord moest alles uit de kast halen om een Maassluisse roekenkolonie te beschermen. Het koloniegebied kent enkele satellieten (boomgroepen) die de roeken gebruiken als nestgebied.

Het ingenieursbureau Tauw heeft een studie uitgevoerd voor de kolonie Kortebuurt te Maassluis.

dient verder uitgewerkt te worden. Met HvD is overleg gevoerd over die verdere

Op excursie met B&W van Wageningen door de Wageningse Bovenpolder.

Gekeken is naar alle mogelijke varianten om dit stukje Poeldijkse Wetering veilig te krijgen. Het door Natuurlijk Waterweg Noord ingediende alternatieve plan bleek het beste en duurste plan. Volgens de regels van het

uitwerking.

De tweede locatie is de Sportlaan in Maassluis. In de loop van de tijd heeft de gemeente Maassluis varianten gemaakt van het plan om een sporthal te bouwen. Bij elke nieuwe variant behoeften

Op verzoek van de afdeling Natuurlijk Delfland heeft de gemeente Delft bijna 200 stuks uittreeladders gemonteerd in trottoirkolken.

Hoogheemraadschap van Delfland (HvD) moet vanwege het afdammen van een stukje boezemwater, zoals in dit plan wordt voorgesteld, een compensatiegebied gerealiseerd worden. Dit is een belangrijke reden voor de hoge kosten. In de uitvoering zijn meerdere mogelijkheden, maar het plan

minder bomen gekapt te worden. Echter, bij elk plan was er nog steeds een aantasting van de broedgelegenheid in het koloniegebied, geen enkel plan voldeed. De gemeente heeft uiteindelijk via Sovon een roekendeskundige ingehuurd. Deze heeft de gemeente duidelijk gemaakt dat het plan om een

sporthal te bouwen in het koloniegebied, zoals Natuurlijk Waterweg Noord al jaren verkondigt, niet haalbaar is. Hierop besloot de gemeente het plan niet door te zetten. De gemeente erkent nu de hoge ecologische waarde van de bomengroep.

Evenementen en recreatiedruk

In januari 2024 vernam de afdeling Arnhem dat het Nederlands kampioenschap wielrennen door het natuurgebied de Posbank zou worden gereden. We vreesden niet zo zeer de wielrenners, maar wel de massale toestroom van belangstellenden, de karavaan met auto's en motoren en laagvliegende helikopters voor televisieopnamen. De druk die dit met zich meebrengt, vonden we ongewenst voor het Natura-2000-gebied. Het NK in deze opzet was een verkeerd signaal omdat de gemeenten en Natuurmonumenten werken aan rigoureuze maatregelen tegen de hoge verkeers- en recreatiedruk. De afdeling Arnhem stuurde, samen met IVN Oost-Veluwezoon, een brief met bezwaren naar de betrokken gemeenteraden, de colleges van B&W en naar de provincie. Deze brief is niet op een grote stapel terechtgekomen. Via, via hoorden de bewaarmakers dat de brief een belangrijke steun in de rug van de gemeenten Rheden en Rozendaal en Natuurmonumenten is geweest, die allen zeer kritisch stonden tegenover het parcours. Uiteindelijk ging het NK Wielrennen over de Posbank wel door, maar zonder publiek in het nationale park, alleen elektrische volgauto's, geen drones en ook geen laagvliegende helikopters over het gebied.

Natuurbescherming en samenwerking

De natuurbeschermingscommissie van de afdeling Eindhoven moet geprezen worden om haar

uithoudingsvermogen. Niet alleen de Omgevingswet onder de knie krijgen maar ook tred houden met de plannenmakers en uitvoerders kon alleen door intensief samen te werken binnen het Trefpunt Groen Eindhoven. De stamtafel Biodiversiteit komt 4 x per jaar bijeen en bespreekt de projecten die natuur beogen en menen te versterken of haar bedreigen. Een stem geven aan de natuur aan de politieke bestuurstafel, architecten en projectontwikkelaars, beheerders in een stad als Eindhoven met haar groeiopgave valt niet mee. In een driedelig symposia 'Licht op Rood-Licht op Groen' is uiteraard geparticipeerd.

Overleg en inspraak

Natuurbescherming hoeft niet altijd via rechtszaken te verlopen, zo toonde de onderstaande ervaringen van de afdeling Natuurlijk Delfland aan. Bij de afwerking van het tracé tussen Delft en Schiedam was in het project WarmtelinQ overal hardhouten beschoeiing aangebracht. Daartegen heeft Natuurlijk Delfland geprotesteerd en is uiteindelijk besloten natuurvriendelijke oevers aan te leggen in samenwerking met Staatsbosbeheer.

Op verzoek van Natuurlijk Delfland heeft de gemeente Delft bijna 200 stuks uittreeladders gemonteerd in trottoirkolken. Dit zijn kolken op bebouwde locaties waar padden, kikkers en salamanders over de weg worden gezet. Meerdere gemeenten gaan dit goede voorbeeld volgen.

Overleg en een wandeling

De publicatie van het boekje 'Broedvogels in Wageningen en omgeving' was een mooie aanleiding om Burgemeester en Wethouders van Wageningen mee te nemen op een excursie door de uiterwaarden, een Natura 2000 gebied. Zo'n excursie is een prima gelegenheid om met elkaar

van gedachten te wisselen over allerlei beleidszaken die de natuur aangaan, en te laten zien hoe rijk de omgeving van Wageningen is. Zo werd geïllustreerd waarom het aanleggen van een zwemplas hier geen goed idee was, nog afgezien van de beschermde status van het gebied. Samenwerken op het gebied van monitoren en zo nodig verbeteren van de natuurkwaliteit leek alle betrokkenen een goed idee. De informele bijeenkomst werd door iedereen zeer gewaardeerd, en verdient herhaling.

Protest en inspraak

Jarenlang was de ratelende koorzang van rugstreeppadden een vanzelfsprekend onderdeel van de Middelburgse stadsgeluid op warme voorjaars- en zomeravonden. De padden plantten zich voort in kleine waterpartijen van Miniatuur Walcheren, een soort Zeeuws Madurodam. Toen Miniatuur Walcheren in 2008 verhuisde naar een andere locatie ontstonden er allerlei plannen voor het gebied, die het einde zouden betekenen van deze bijzondere paddenpopulatie. Na protesten

Rugstreeppad in het Molenwaterpark.

Natuurbeheer

Een flink aantal afdelingen heeft een lokale natuurwerkgroep die de handen uit de mouwen steekt en kleinschalig klussen oppakt zoals wilgen knotten, plaggen, maaien met de zeis of padden overzetten. Ze vervullen een belangrijke aanvullende rol op het professionele natuurbeheer. Doorgaans faciliteren terrein beherende organisatie of het provinciale landschapsbeheer dit

herstelwerkzaamheden aan de beken. In samenwerking met het Waterschap hebben ze bij baggerwerkzaamheden maar liefst 633 beekprikken larven gered.

De werkgroep paddenpatrouille van de afdeling Leiden heeft in 2024 tijdens de voorjaarsstrek op tien locaties 3292 amfibieën aangetroffen. Gedurende het jaar zijn er ook nog meer dan 2000 amfibieën uit straatkolken gehaald. Met de dalende amfibieën aantallen in de hand proberen we de gemeenten te bewegen tot een meer natuurinclusief groenbeheer en aanpassingen in het gebruik van straatkolken.

Bij de afdeling Natuurlijk Delfland zijn er 43 teams werkzaam in de natuur. Meer dan 300 natuurliefhebbers zetten padden over tijdens de paddentrek.

Beheer en bescherming van strandbroeders

Een team van Natuurlijk Delfland beschermt op een strand bij Monster gedurende het broedseizoen strandbroeders zoals de bontplekplevier. Op de Maasvlakte en het strand van Voorne beschermen strandbroederwerkgroepen broedende bontbekplevieren, strandplevieren, dwergsterns en scholeksters door voorlichting aan badgasten te geven en bezoekers

Moeraszone in het Molenwaterpark in Middelburg met op de achtergrond een betonnen voortplantingsschaal voor de Rugstreeppadden.

van de afdeling Walcheren werd er uiteindelijk toch voor gekozen om het Molenwater opnieuw als park in te richten. De KNNV had ondertussen een werkgroep opgericht om de padden en hun biotoop te beschermen. Dankzij hun inbreng werden er in 2019 drie betonnen paddenschalen en een moerasgebied gerealiseerd. In 2024 werden er in de voortplantingswateren in totaal 35 eisoeren geteld. Hieruit ontwikkelden zich een groot aantal larven, waarvan er vele ook metamorfoseerden tot kleine padjes. Sinds de herinrichting van 2019 heeft de populatie niet eerder zo'n forse verjonging gekend. Er is nu een stevige basis gelegd voor het behoud van de

werk.

Amfibieënbeheer

De werkgroep Sprengen en Beken van de afdeling Apeldoorn monitort verschillende beken op macrofauna, zeker na

Leden van de afdeling De Noordwesthoek hielpen boeren met weidevogelbescherming. Zelfs de kievit heeft het moeilijk.

weg te houden bij afgezette delen van het strand te bewaken. Dat gebeurt in nauwe samenwerking met het Havenbedrijf, RWS, ZHL en een kitesurfvereniging.

Weidevogelbescherming

In 2024 werden door negen vogelwachters van de afdeling De Noordwesthoek bij circa tien agrariërs 54 legsels van weidevogels beschermd. Van de kievit werden in 2024 42 nesten gevonden. De stand van de kievit is in de loop van de jaren sterk teruggelopen in het weidevogelbeschermingsgebied van de Noordwesthoek. Van de grutto werden in 2024 8 nesten gevonden. Daarbij moet worden opgemerkt, dat in een blok met veel nesten van de grutto niet naar nesten is gezocht, omdat hier door het Agrarisch collectief met de betreffende agrariër een beheerovereenkomst is afgesloten met een rustperiode in het broedseizoen. Dit is succesvol geweest. Van de scholekster werden in 2024 3 nesten gevonden. In 2005 werden er nog 40 nesten beschermd. Nu is de soort vrijwel verdwenen in dit gebied. Van de tureluur werden de laatste jaren 2-6 nesten gevonden, maar in 2023 en 2024 werden geen nesten gevonden.

Veel weidevogelbeschermers gaven aan dat hun indruk was dat er maar weinig weidevogelkuikens vliegvlug zijn geworden. De lage overleving van weidevogelkuikens is landelijk breed een probleem. Vooral in de kuikenfase zijn extra inspanningen nodig op het boerenland om de weidevogels te behouden. Een groot deel van de boeren geeft alle medewerking aan de weidevogelbescherming bij het ontzien van de nesten. Echter de landbouw is zo intensief geworden, dat het voor de kuikens erg moeilijk is om te overleven. Daarnaast is ook de predatiedruk toegenomen. Na het uitkomen van het nest hebben kuikens voedsel (vooral

insecten) en dekking (tegen predatoren) nodig. Voor kuikens van de grutto is dit extra moeilijk, omdat zij in het lange gras verblijven, en daardoor ook een groot risico lopen te sneuvelen bij het maaien.

Kuikens van de kievit gaan direct na het uitkomen van het nest naar percelen met kort gras, afgeweide percelen of blijven op maisakkers. Als het nest is uitgekomen, hebben ze daarna weinig last van het maaien. Tegenwoordig broedt het grootste deel van de kieviten op (mais)akkers. Op maisakkers gaat echter nog veel mis. Van veel vroeg uitkomende kievitsnesten, worden de jonge kuikentjes ondergeploegd bij het klaarmaken van het perceel voor de mais.

Uit de resultaten blijkt dat door de weidevogelbescherming in 2024 54 nesten zijn beschermd en de weidevogelstand steeds verder afneemt. Door de verdergaande intensivering van de landbouw en de hoge predatiedruk overleven er veel te weinig nesten en kuikens. Lichtpuntje is wel dat de beheerovereenkomst (rustperiode in het broedseizoen) in een blok met grutto's de afgelopen jaren wel positieve resultaten heeft opgeleverd.

Onderhoudswerk

In Natuurtuin Ermelo wordt door de afdeling Noordwest Veluwe samen met Stichting Natuur- en MilieuPlatform Ermelo elke vrijdagmorgen onderhoud gepleegd om de tuin in goede staat te houden. Het doel van de tuin is het bevorderen van de wilde plantengroei en zo bij te dragen aan een grotere biodiversiteit. Ook dit jaar is de

soortenrijkdom in kaart gebracht. Dit leverde ruim 600 soorten op. Het Fête de la Nature, een combinatie van natuur en muziek, was weer een groot succes. De werkgroep landschapsbeheer is maar liefst negen keer aan de slag geweest voor de gemeente Ermelo, Natuurmonumenten, Natuurtuin, Landgoed Vollenbeek en de gemeente Harderwijk. Werkzaamheden zoals boompjes uitgraven, heide vrijmaken, het bosproject ter verhoging van de biodiversiteit, wilgen knotten en bramen snoeien.

De werkgroep Natuurbeheer van

De afdeling Eindhoven organiseert net als veel andere afdelingen veel cursussen, lezingen en excursies.

de KNNV-IVN-Oost Achterhoek kan terug zien op een erg goed jaar. De natuur werkdagen werden goed bezocht. De werkzaamheden bestonden uit het opschonen van heideveldjes, gage vrijzetten rond de poel, het opschonen van de oude steengroeven, harken van graslanden ten behoeve van de orchideeën, het schoonmaken van de veldsteenoven en zijn omgeving, het opschonen rond de brandkolk en pijpenstrootjes harken bij 2 poelen ten behoeve van de heide.

De beheerwerkgroep van de KNNV-Roosendaal zorgt er voor dat op het landgoed Visdonk de heidegebieden vrij blijven van opschot van bomen; adelaarsvaren wordt beteugeld en de Amerikaanse vogelkers wordt

verwijderd uit bossen en bosranden. Zo houdt deze werkgroep het gebied begaanbaar en aantrekkelijk voor natuurvorsers en andere recreanten. Kortom een werkgroep met veel maatschappelijke relevantie.

De natuurwerkgroep van de afdeling Zeist en omstreken onderhoudt in overleg met de betrokken boswachters terreinen van Utrechts Landschap en de gemeente Soest. Het gaat hier met name om het vrijzetten van heide, stuifzanden en jeneverbesstruwelen door het verwijderen van berkenopslag, dennenopslag en braam.

Advies en beheer

De werkgroep Natuurbeheer van de afdeling Deventer kijkt naar de impact van beheersmaatregelen en omgevingsfactoren op biodiversiteit. Regelmatig is er contact met deskundigen binnen en buiten de afdeling. De focus ligt op de uitdagingen in het beheer van de Gorsselse Heide. Daar komen veel beheersvragen samen: verdroging, vermesting, vernatting, verzuring, versnippering vormen in en rond dit prachtig natuurgebied een stevige uitdaging. De mestproblematiek, klimaatverandering en ontwatering zijn belangrijke factoren. De impact van die ontwikkelingen wordt zichtbaar bij de vele inventarisaties die er plaatsvinden. Zoals die van libellen, van hogere planten en van mossen. En door de ontwikkeling van de waterkwaliteit van de vennen in het gebied maandelijks te volgen aan de hand van de inventarisatie van kiezelwieren en sialgen en het meten van zuurgraad en geleidbaarheid.

Onderhoud en beheer van een natuurterrein in eigendom

De afdeling Doetinchem is sinds 1915 eigenaar van het ongeveer

3,5 hectare grote natuurterrein De Zumpe. Dit ligt in het gelijknamige natuurgebied van meer dan 100 hectare aan de rand van Doetinchem. Zij beheert haar eigen terrein en helpt bij aansluitende terreinen met kennis, inventarisatie, monitoring en arbeid. Daarbij komen kennis van biodiversiteit, hydrologie, geomorfologie en heemkunde aan de orde. En ook van praktische aard het gebruik van divers gereedschap, materialen en machines.

Educatie

De afdelingen van de KNNV verzorgen vaak voorlichtingsbijeenkomsten aan burgers die een beginnende belangstelling hebben voor de natuur en biedt in het verlengde daarvan verschillende vormen van cursussen voor geïnteresseerde burgers, bijvoorbeeld basiscursussen over vogels, planten of insecten aan. Daarnaast worden opleidingen en cursussen aan de eigen leden gegeven om hun kennis te verdiepen en te verbreden. Op dit moment zijn de cursussen vooral gericht op soortgroepen, met veel aandacht voor herkenning van soorten en minder voor ecologie. In de komende jaren willen daar meer aandacht aan geven en ook op die wijze meer verdiepend gaan werken. In 2024 is een begin gemaakt met het oprichten van de

landelijk werkende Natuuracademie die zich bezig gaat houden met het realiseren van een landelijk aanbod van cursussen voor haar vrijwilligers en medewerkers. Daar waar mogelijk gaat dat gebeuren in nauwe samenwerking met landelijke soortorganisaties en de KNNV Uitgeverij. Hieronder een aantal voorbeelden van dit soort activiteiten.

Mini-cursussen.

Veel afdelingen organiseren minicursussen waarbij het grotere publiek via korte cursussen in combinatie met een of meerdere excursies voorlichting wordt gegeven over tal van natuuronderwerpen in de directe leefomgeving. Zo organiseert de vogelwerkgroep van de KNNV-Apeldoorn samen met het IVN

De afdeling Natuurlijk Rotterdam organiseerde een excursie naar de Zandmoter. De deelnemers zochten er naar fossielen.

zeer goed gewaardeerde minicursussen over bosvogels, weidevogels, uilen, roofvogels en tuinvogels. De cursussen beslaan steeds één avond en één à twee excursies. Er worden ook steeds

nieuwe modules ontwikkeld zodat nu de wintervogelcursus weer op stapel staat.

Door mini-cursussen te organiseren helpen afdelingen als de afdeling Noordwest Veluwe mensen eigenlijk bij hun eerste stappen in het herkennen van soorten in de natuur.

De afdeling Eindhoven heeft een excursie-lezingen-en cursus commissie die enorm veel werk verzet om voor leden en niet-leden de natuur dichterbij te brengen met verdieping en inzichtvergroting. Ook bij Eindhoven is de trend om steeds meer mini-cursussen te verzorgen. Dit jaar werden mini-cursussen georganiseerd over bijenhôtels, mieren, vleermuizen en tuinvogels.

Stagiaires

Zoals veel andere KNNV-afdelingen organiseerde de KNNV-Doetinchem verschillende excursies en een cursus. Maar de wens om anderen te betrekken bij de natuur uit zich ook in het aanbieden van stageplekken. De afdeling heeft goed contact met het opleidingsinstituut Yuverta, die staat voor het creëren van een gezonde en leefbare omgeving in de toekomst. Zij moedigt leerlingen aan voor ondernemend onderwijs in een groene omgeving.

De KNNV bood stageplekken aan voor opzichter/uitvoerder groene ruimte en onderzoeker in de leefomgeving. Daarbij wordt gewerkt met het uitvoeren van kleine projecten, hen aanbevelingen laten geven voor het oplossen van problemen en het trekken van conclusies. Uiteraard worden verslagen gemaakt en rapporten opgesteld. Ook de landelijke organisaties biedt soms stageplekken aan, bijvoorbeeld om de Week van de Biodiversiteit mee te helpen organiseren of te onderzoeken op welke wijze afdelingen onderzoeken uitvoeren.

Boomwandelingen

pAls belangrijkste activiteiten om niet-leden kennis te laten maken met de natuur en met de KNNV, organiseerde de KNNV-afdeling Hengelo-Oldenzaal onder andere “boomwandelingen” zowel in het Stadsarboretum

Hengelo als op begraafplaatsen en parken.

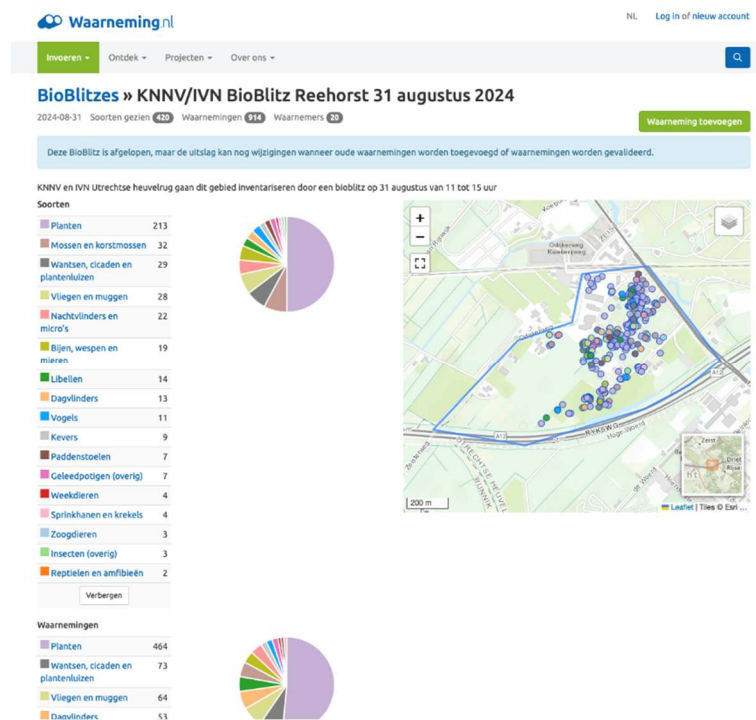
Hierbij staan de monumentale bomen centraal. Deze excursies werden in het kader van monumenten dag georganiseerd.

Week van de Biodiversiteit

Net zoals vele andere collega-afdelingen organiseerde de afdeling Leiden activiteiten in het kader van de landelijke Week van de Biodiversiteit. Zo waren daar een vlinderroute in Lentevreugd, een bomenwandeling bij Huys te Warmont, een veldworkshop Oeverplanten in de Munnikenpolder en een algemene natuurexcursie in de Ganzenhoek. In mei werd ook nog een tweeluik “Libellen in Meijendel” georganiseerd. Joop Vlieg hield een mooie lezing die enkele dagen later werd gevolgd door een excursie ter plekke. Prompt kwam er een mooi contact met de landelijke libellenvereniging tot stand en een aanbod voor een tweedelige libellencursus.

Door het organiseren van een Biodiversiteitsdag op 25 mei, aan de oostzijde van Vliegbasis Soesterberg, hebben de leden van de afdeling Zeist Heuvelrug en

Kromme Rijn onder meer het Torenkruid kunnen bewonderen, een icoonsoort voor de provincie Utrecht. Het werd een feestje door KNNV-ers voor KNNV-ers, want er was geen publiek van buitenaf. Sociale cohesie bij uitstek.

De afdeling Zeist, Heuvelrug en Kromme Rijn organiseerde samen met IVN een bioblitz. De waarnemingen van de bioblitz worden zichtbaar in Waarneming.nl

De belangstelling voor de Week van de Biodiversiteit in Wageningen is het afgelopen jaar enorm gegroeid. Dat komt mede omdat de KNNV-afdeling Wageningen, de Wageningen Universiteit en de Gemeente Wageningen de handen in elkaar geslagen hebben. Dat resulteerde in een periode vol excursies, presentaties en discussieavonden met een aftrap op de Dag van de Biodiversiteit. Kinderen van een lagere school leerden al zingend wat biodiversiteit is. De aftrap werd gevolgd door een zeer goed bezochte Biodiversiteitsdag in het centrum van de stad, met tientallen activiteiten voor jong en oud.

Natuur Café

In januari 2024 lanceerde de afdeling Natuurlijk Rotterdam haar Natuur Café, een uniek podium voor (stads)natuur. Met 13 diverse thema's en sprekers van verschillende organisaties trok dit initiatief 286 bezoekers van alle leeftijden aan uit Rotterdam en omstreken. Het succes van het Natuur Café leidde tot samenwerking met diverse organisaties en experts op het gebied van stadsnatuur. De gemeente Rotterdam stelde het Energiehuis beschikbaar als podiumlocatie. Natuurlijk Rotterdam is een samenwerking aangegaan met het Natuurhistorisch museum. In juli 2024 verhuisde het Natuurcafé naar Het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. Een breed scala aan experts en organisaties droeg bij aan het programma, zoals Gemeente Rotterdam, Boswachterij gemeente Rotterdam, Bryologische en Lichenologische Werkgroep (BLWG), KNNV-Den Haag, Universiteit Leiden, Vogelwacht Delft en omstreken, Wageningen University & Research, Wespenstichting, Zoogdiervereeniging en Zwerfie Rotterdam. Rotterdam-lid Esther Veldman heeft speciaal een logo ontworpen voor het Natuurcafé KNNV-Natuurlijk Rotterdam. Het logo wordt ingezet op de sociale platforms en verdere PR.

Het Natuur Café heeft zich binnen een jaar ontwikkeld tot een waardevol platform voor natuurliefhebbers in de regio Rotterdam. Door de combinatie van interessante sprekers,

gevarieerde thema's en de laagdrempelige opzet is het Natuurcafé een succes geworden dat bijdraagt aan de bewustwording en waardering van (stads)natuur in de regio. Inmiddels volgen andere afdelingen als Deventer, Lelystad en Waterweg Noord dit voorbeeld en overwegen andere afdelingen ook een natuurcafé te beginnen.

Excursie - estafettes

Het Wilde Soorten Weekend, een jaarlijks terugkerend sociaal- en publieksevenement bestaande uit een lezing en excursie-estafette waarbij ook nog eens alle ontdekte organismen door verschillende werkgroepen worden genoteerd. Het evenement werd gehouden op landgoed Lievensberg bij Bergen op Zoom. In de lezing werd een mooi pleidooi voor het Geopark Schelde Delta, een samenwerkingsverband van tientallen gemeenten en instanties in Vlaanderen en Nederland ten behoeve van het veiligstellen en uitdragen van de natuurlijke en cultuurhistorische waarden van het Schelde Estuarium. De excursie-estafette kreeg heel wat belangstelling. De afdeling Hollandse Delta organiseerde op de laatste zaterdag van augustus ook een estafette-dag waar bezoekers van 's-ochtend heel vroeg tot ver na middernacht op een scala van excursies kennis kunnen maken met een grote verscheidenheid aan vogels, planten, vleermuizen, dag- en nachtvlinders, muizen, waterbeestjes, enz.

Naturodagen

De afdeling Zaanstreek-Waterland deed mee aan De Zaanse Naturodag, die dit jaar was vormgegeven als fietstocht langs alle locaties van de verschillende Zaanse natuurorganisaties. Ook op de Landelijke Natuurwerkdag op 2 november was deze afdeling open voor bezoekers. Eind mei

2024 waren, over drie dagen verdeeld, weer net als ieder jaar alle leerlingen van de tweede klassen van het Sint Michael College te gast op de Kooiakkers voor praktijkonderwijs. Na een introductie gingen zij aan de slag met determinatie van planten of bomen en struiken, en het vangen en bekijken van waterdiertjes. Op 25 mei werd door de afdeling Epe-Eerde op de Renderklippen de KNNV-Naturodag voor gezinnen georganiseerd. Onze werkgroep heeft actief meegedaan met een informatie stand waarin kinderen op een aantrekkelijke manier bij paddenstoelen werden betrokken. Een grabbelton en verkoop van kaarten waren ook beschikbaar. Elders op het terrein konden gezinnen in een ontdekhoek soorten zien en voelen.

Bioblitz

Door de afdeling Zeist Heuvelrug Kromme Rijn werd samen met het IVN – Heuvelrug op 31 augustus op het terrein van Antropia in Driebergen een bioblitz georganiseerd. Voor de gelegenheid was het terrein aangemeld bij Waarneming.nl. Door 29 deelnemers zijn 422 soorten waargenomen. Onder andere door de afdeling Woerden werd ook een bioblitz georganiseerd.

In het Parnassiapark in Bergen aan Zee hield de afdeling Alkmaar eveneens een Bioblitz. Door de natte winter en voorjaar heeft het park een groot deel van het jaar onder water gestaan. Maar ondanks dat werden de droge delen afgespeurd op planten, mossen en insecten. En er is een paar keer naar nachtvlinders gekeken. Verder zijn er veel individuele waarnemingen gedaan. Uiteindelijk zijn er toch nog meer dan 600 verschillende planten en dieren gevonden!

De organisatie van KNNV Natuurvereniging in 2024

Landelijk Bestuur

Theo Briggeman, voorzitter
Gerard Nijssen, secretaris (tot mei 2024)
Willem-Jan Hoeffnagel, penningmeester
Paulus Kusters, lid
Martin Camphuijsen, lid
Johannes Nieboer, lid

Medewerkers landelijk bureau

Ingeborg Schreuder, bureau-coördinator
Wanne Roetemeijer, beleidsmedewerker
Yvonne Verschuren, ledenadministratie
Jasmijn Sybenga, projectleider NJN-project

Beleidsraad

Voorzitter: Huub Löffler
Secretaris: Rico Bongaarts

Vertrouwenspersonen

Tineke Hirschler
Willem-Jan Hoeffnagel

KNNV Uitgeverij

Directeur: Nicole van Hoorn

Redactie Tijdschrift Natura

Hoofdredactie: Michiel Bussink
Eindredactie: Stan Verhaag
Bea Koetsier, Baudewijn Odé, Wanne Roetemeijer
& Herman Verschuren

Commissie Fondsen in oprichting

Willem-Jan Hoeffnagel
Feiko Prins
Geert Timmermans
Rick Wortelboer

Werkgroep 125-jarig bestaan

Fons Bongers
Theo Briggeman
Anneloes ter Horst
Anna Kreffer
Theo Muusse
Ingeborg Schreuder

Algemene Kampcommissie (AKC)

Voorzitter, vacature
Ingrid Martin, secretaris
Yolande Holthuijzen, penningmeester

Algemene Reiscommissie (ARC)

Tineke Hirschler, voorzitter
Henri van Weert, penningmeester
Cor Eenkema, 1ste secretaris

Kampeergroep

Voorzitter: vacature
Ellie Fluitsma, secretaris
Marion Leenen penningmeester
Marchien van Looij, Lia Oosterwaal, bestuursleden
Alma Visscher, webmaster

Landelijke Insectenwerkgroep

Geert van Poelgeest, voorzitter
Anna Kreffer, secretaris
Michiel van Adrichem, penningmeester

Werkgroep Europese Orchideeën (WEO)

Joop ten Dam, voorzitter
Janine Mariën, secretaris
Henk Cornelissen, penningmeester

Strandwerkgemeenschap (SWG)

Peter Huwae, voorzitter
Wim de Groen, penningmeester
Frank Perk, redacteur

Moeraswerkgroep

Janny Resoort, webmaster
Kees Dekker, secretaraat

Werkgroep Geologie en Landschap (WGL)

Voorzitter, vacature
Peter Eldering, secretaris
Riëtte Voorhaar, penningmeester

Tweedehands natuurboekenshop

Angela Dezijn
Jos Huijzer
Johan Moerbeek